

หลักความได้สัดส่วนกับบทกำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับ ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ : ศึกษากรณีแอมเฟตามีน

กิติมา แก้วนะรา*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์**

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งในหลายประเทศทั่วโลกที่เผชิญปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ต้องเร่งแก้ไขจนก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศขึ้นเพื่อควบคุมปัญหาเสพติด โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญตัวการผู้อยู่เบื้องหลังของที่มาแห่งปัญหา มาตรการทางกฎหมายที่มีขึ้นมาเพื่อใช้บังคับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายในประเทศจึงต้องเป็นไปเพื่อการควบคุม ปราบปราม ป้องกัน และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล โดยไม่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนกลายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่กฎหมายสูงสุดแห่งประเทศนั้นรับรองคุ้มครองไว้

จากการศึกษาพบว่า การอนุวัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับภายในประเทศไทยเพื่อควบคุมปัญหาเสพติดนั้น มีปัญหาจนส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดบทลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนกับความผิดสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ในกรณีการออกประกาศกระทรวงเปลี่ยนแปลงประเภทยาเสพติดโดยเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารลำพังแต่เพียงฝ่ายเดียวและกระทรวงเดียว ผลที่ตามมาภายหลังการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเสพติดให้ลดลงไปได้ เพิ่มปริมาณผู้ต้องหาผู้ต้องขังที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญตัวการที่กฎหมายมุ่งปราบปรามแต่กลับกลายเป็นกลุ่มผู้มิชอบโทษโดยผลของกฎหมาย ก่อให้เกิดปัญหาถึงความชอบธรรมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการออกประกาศกระทรวงนี้เป็นผลมาจากการที่มิได้คำนึงถึงหลักประกันในกฎหมายอาญาหรือหลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย (no crime nor punishment without law) จนนำมาซึ่งบทกฎหมายและบทกำหนดโทษที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึก ความต้องการของผู้ออกกฎหมาย ซึ่งไม่ควรที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติดเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางแก้ไขบนหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) หลักการภายใต้หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญที่ได้ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ โดยนำมากำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดตั้งในกรณีศึกษาของแอมเฟตามีน (Amphetamine) ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้กระทำ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ความผิดที่มีบทบาทรองต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมมากจนกลายเป็นการสร้างปัญหา มากกว่าแก้ไขปัญหา แนวทางแก้ไขที่ต้องพิจารณาบทกำหนดโทษตามหลักความได้สัดส่วนในทุก มิติ และควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการบัญญัติกฎหมายไปจนกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะเมื่อได้คำนึงถึงบทบาทและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดมากขึ้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะตรงตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อปราบปรามและควบคุมผู้กระทำความผิดรายสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแนวทางแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1. บทนำ

ถึงแม้ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งในหลายประเทศทั่วโลกที่ประสบกับสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้บรรเทาลงไปได้ ดังจะเห็นได้จากการแถลงนโยบายของรัฐบาลในทุกยุคทุกสมัยต่างหยิบยกขึ้นมาเป็นหนึ่งในปัญหาหลักของประเทศที่จำเป็นต้องแก้ไขให้หมดไป การใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นแนวทางหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อป้องกัน ปราบปราม แก้ไข และบำบัดฟื้นฟูผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่จากสถิติปริมาณคดีการจับกุม สะท้อนให้เห็นปัญหาด้านการป้องกันและปราบปรามที่ยังควรต้องแก้ไขให้มากขึ้นกว่าเดิม

ในการศึกษาเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องเป็นผลให้ปริมาณคดีลดลง แต่ในคดียาเสพติดโดยเฉพาะกรณีแอมเฟตามีน (Amphetamine) สถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดให้ต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นผันแปร และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาเรื้อรังและยาวนานนับตั้งแต่มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2539 เปลี่ยนแปลงประเภทกลุ่มยาเสพติดโดยย้ายแอมเฟตามีนรวมถึงวัตถุออกฤทธิ์ชนิดอื่นรวม 16 ชนิดจากนิยามเดิมที่เป็นเพียงวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทให้มาเป็นยาเสพติดตามนิยามใหม่ในกลุ่มของยาเสพติดให้โทษ และโดยเฉพาะกำหนดให้แอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงเช่นเดียวกับเฮโรอีน ตามประกาศกระทรวงซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองที่มีศักดิ์ต่ำกว่า กฎกระทรวงและออกโดยฝ่ายบริหารนี้ เป็นผลให้เมื่อผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับแอมเฟตามีน จะต้องรับโทษรุนแรงขึ้นกว่าเดิมถึงขั้นประหารชีวิต จะเป็นการขัดต่อหลักประกันในกฎหมายอาญาซึ่งเป็นหลักรัฐธรรมนูญ ทั้งยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามอนุสัญญาด้านยาเสพติดที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้รับรองให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตาม

รัฐธรรมนูญนี้ จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาบทบาทของการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารต่อการบัญญัติกฎหมายที่มีบทลงโทษในทางอาญาอันส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักประกันในกฎหมายอาญานี้ และยังมีประเด็นปัญหาสำหรับผู้กระทำความผิดกรณีแอมเฟตามีนต่อกรณีบทกฎหมายปิดปากบัญญัติให้วินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยบทกฎหมายที่วางบทสันนิษฐานเด็ดขาดเอาไว้ และนำมาซึ่งผลกระทบต่อข้อกำหนดโทษที่ขาดความเหมาะสมไม่ได้สัดส่วนสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ จนกลายเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไป เพราะเมื่อพิจารณาไปที่กลุ่มผู้ต้องหาหรือจำเลย พบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดเล็กน้อย น้อยๆ มากกว่าผู้ค้ารายสำคัญตัวการสร้างปัญหาต่อประเทศไทย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติดที่กล่าวมานี้เข้าลักษณะทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงค่อนข้างสูงก็ควรนำมาใช้เป็นแนวทางที่ต้องปราบปรามผู้ค้ารายสำคัญให้ได้ผลอย่างจริงจัง รวดเร็ว อันแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม แต่ผลกลับกลายเป็นกฎหมายบังคับใช้ไม่ถึงผู้ค้ารายสำคัญซึ่งเป็นตัวการใหญ่ที่แท้จริง แม้จะมีบทกฎหมายสันนิษฐานความผิดเด็ดขาดเอาไว้เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยปราศจากอุปสรรค แต่บทกฎหมายลักษณะนี้กลับไปส่งผลต่อผู้กระทำความผิดที่ถูกจับกุมที่เป็นกลุ่มของผู้มีบทบาทรอง เมื่อพิจารณาถึงการกระทำความผิดเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับการกระทำความผิดของผู้ค้ารายสำคัญ กล่าวได้ว่า ผู้กระทำความผิดปลายทางเหล่านี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือและเป็นตัวประกันของกระบวนการค้ายาเสพติด และอาจกล่าวต่อไปได้อีกว่า อาจกลายเป็นเครื่องมือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เป็นได้

2. การนำหลักความได้สัดส่วนมาใช้ในต่างประเทศและประเทศไทย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการลงโทษ หลักกฎหมายทางอาญา ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้บังคับในคดียาเสพติดกรณีของแอมเฟตามีน (Amphetamine) รวมทั้งการศึกษาแนวทางจากต่างประเทศทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System) และระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) ซึ่งต้นแบบจากแนวทางของต่างประเทศที่จะนำมาเป็นแนวทางการศึกษาว่าประเทศไทยควรที่จะยึดต้นแบบตามแนวทางของประเทศใดมาเป็นแนวทางปฏิบัติ นั้น เห็นว่าคงไม่สามารถนำแบบอย่างจากประเทศใดประเทศหนึ่งมาใช้กับประเทศไทยได้ทั้งหมด เหตุผลที่ว่ามานี้ไม่ได้มาจากความแตกต่างในระบบกฎหมายเพียงเท่านั้น แต่ยังมาจากความแตกต่างในด้านอื่นประกอบกัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ตลอดจนรูปแบบปัญหาจากยาเสพติดอีกด้วย การศึกษาจึงได้พิจารณาไปที่กฎหมายของประเทศที่คำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนมาใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ในประเทศอังกฤษมีการสร้าง sentencing guideline เป็นแนวทางปรับบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดของ โดยที่ตามแนวทางการปรับใช้ของ sentencing guideline นี้ได้พิจารณาบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดโดยคำนึงข้อเท็จจริง

เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในหลายด้านประกอบกัน ทั้งในส่วนของบทบาทผู้กระทำความผิด พิจารณาแยกให้เห็นถึงประวัติ ความประพฤติ บทบาทในการกระทำความผิด หรือเหตุอื่นที่แสดงถึงข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิดว่า ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นตัวการใหญ่ที่มีบทบาทนำ หรือเป็นเพียงผู้ชน ผู้เสพที่เป็นเพียงบทบาทรอง รวมถึงการพิจารณาในด้านอื่นประกอบกันเป็นชั้นเป็นตอน จึงจะกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมกับความผิดตามหลักความ ได้สัดส่วน หรือในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ได้วางหลักความได้สัดส่วนไว้ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กฎหมายใดจะบัญญัติเนื้อหาให้ขัดหรือแย้งต่อ หลักรัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้ ทั้งยังมีการนำหลักการเลือกการลงโทษมาใช้กล่าวคือกฎหมายที่เป็นคุณ แก่จำเลยเท่านั้นที่จะนำมาให้ลงโทษจำเลยได้ เหล่านี้คือต้นแบบที่พิจารณาแล้วว่าเป็นการนำ หลักความได้สัดส่วนมาบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดที่น่าศึกษาและนำมาปรับใช้กับกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติดโดยเฉพาะกรณีของแอมเฟตามีนที่ยังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้

หลักความได้สัดส่วน (Principle of proportionality) เป็นหลักการพื้นฐานภายใต้หลัก นิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างเป็นทางการแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ต้องมีการนำกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการคุ้มครองสังคม หลักความได้สัดส่วนสำหรับ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจำเป็นต้องคำนึงถึงตั้งแต่กระบวนการตรากฎหมายให้การกระทำ ใดเป็นความผิดและต้องมีบทกำหนดโทษเช่นไรจึงเหมาะสมได้สัดส่วนกับความผิดนั้น หลักความ ได้สัดส่วนจึงเป็นหลักการสำคัญเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและมีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนในการสร้างสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชน เพราะการที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายขึ้นมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของมาตรการว่ามีความจำเป็นหรืออย่างน้อยควรที่จะก่อให้เกิด ผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด ทั้งยังต้องชั่งน้ำหนักถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะชนนั้น คำนึงค่ามากกว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไปกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ เพียงใดจึงต้องบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นมาใช้บังคับ

ซึ่งเมื่อได้นำมาพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของ ไทยในกรณีแอมเฟตามีนแล้ว เห็นว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับหลักความได้สัดส่วนอยู่ในขณะนี้หลาย ประการ เริ่มตั้งแต่ (1) การอนุวัติการกฎหมายภายในประเทศให้เป็นไปตามอนุสัญญาด้านยา เสพติดที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี (2) ปัญหาจากการออกกฎหมายจัดกลุ่มประเภทยาเสพ ติดใหม่กรณีตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ให้อำนาจเพียงแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง สาธารณสุขโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนและเปลี่ยนแปลงประเภทยา เสพติด ผลทางกฎหมายที่ตามมาคือ เมื่อผู้ใดต้องถูกคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นถึงขั้นประหารชีวิต (3) ประเด็นปัญหานำบทกฎหมายสันนิษฐานความ รับผิดเด็ดขาดมาบังคับใช้ และ (4) ส่งผลต่อปัญหาการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ที่กล่าว มานี้ล้วนเป็นกรณีศึกษาให้เห็นถึงการขาดการนำหลักความได้สัดส่วนอันเป็นหลักกฎหมายสำคัญ มาปรับใช้

3. แนวทางแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาปัญหา พบแนวทางการพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยนำหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) หลักการภายใต้หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญที่มีการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนไว้มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติด ซึ่งควรที่จะต้องพิจารณานำมาใช้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการบัญญัติกฎหมายไปจนถึงการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดบทลงโทษ โดยเมื่อได้คำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนในทุกมิติเป็นรากฐานแล้ว มีข้อเสนอแนะสำหรับปัญหาที่เป็นอยู่ดังต่อไปนี้

การบัญญัติกฎหมายภายในขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาด้านยาเสพติดทั้งสามฉบับซึ่งประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคีซึ่ง ได้แก่ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาดังกล่าวในปี ค.ศ. 1972 (Protocol amending Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, 1972) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances, 1971) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักที่มุ่งหมายเพื่อการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีในการควบคุมยาเสพติดและปราบปรามผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญ มาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ในประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดในกรณีแอมเฟตามีนปัจจุบันยังเป็นปัญหาและควรเร่งแก้ไขให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา และคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายสูงสุดของประเทศรับรองไว้ เห็นว่าแรกเริ่มของการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับ โดยเฉพาะกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีบทลงโทษในทางอาญาหรือจะไปมีผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษรุนแรงมากยิ่งขึ้นถึงขั้นประหารชีวิตนี้ ควรมีหลักการของการบัญญัติอยู่บนหลักประกันในกฎหมายอาญาซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาหลัก 4 ประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่งห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล (Gewohnheitsrechtsverbot) ประการที่สองห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษอาญาแก่บุคคล (Analogieverbot) ประการที่สามต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน (Bestimmtheitsgrundsatz) และ ประการสุดท้ายกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Rückwirkungsverbot) กรณีปัญหาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เป็นกรณีศึกษาให้เห็นปัญหาการออกกฎหมายไม่ได้เป็นไปตามหลักประกันในกฎหมายอาญา กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารก็เป็นกฎหมาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่มีบทลงโทษในทางอาญาที่จะต้องไปกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ควรกำหนดให้เป็น

อำนาจฝ่ายบริหารแต่เพียงผู้เดียวคือเป็นอำนาจของรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงเดียวเท่านั้นเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายยาเสพติด เพราะอำนาจในการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลต่อการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ ให้ต้องถูกลงโทษทางอาญาที่รุนแรงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งในเมื่อเป็นบทกฎหมายที่จะต้องไปบังคับใช้กับบทกำหนดโทษทางอาญาแล้ว ควรต้องได้รับการพิจารณาตามขั้นตอนของกระบวนการนิติบัญญัติเหมือนดังเช่นกรณีของพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด จึงควรต้องปรับแก้ให้ถูกต้องตามหลักประกันในกฎหมายอาญา เพื่อมิให้การออกกฎหมายนั้นไปขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวหรือตามกระแสสังคมจนเกินขอบเขต และนำมาซึ่งบทกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ อย่างที่เกิดขึ้นในกรณีของแอมเฟตามีน

กรณีของแอมเฟตามีน เป็นเพียงกรณีศึกษาหนึ่งจากกลุ่มวัตถุออกฤทธิ์ 16 ชนิดที่ถูกเปลี่ยนแปลงนิยามยาเสพติดใหม่ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) ให้ต้องยกระดับความรุนแรงขึ้น ซึ่งจะยังมีกลุ่มยาเสพติดที่ยังควรต้องได้รับการพิจารณาจัดประเภทใหม่อีกตามหลักวิชาในด้านต่าง ๆ มาประกอบกันมากกว่าจะมุ่งหมายนำศาสตร์ทางกฎหมายมาเป็นเกณฑ์เพียงด้านเดียว การจัดการเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในกรณีของแอมเฟตามีนถูกนำตัวเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องเข้ามาสู่เรือนจำ ต้องเข้ามาสู่สังคมของผู้กระทำความผิด มีการเข้าร่วม คบหาสมาคมกับผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ เห็นว่ามีความสำคัญต่อการเกิดอาชญากรรมต่อไปในภายหน้า มากกว่าการคืนคนดีสู่สังคม เมื่อเรือนจำต้องกลายเป็นสถานที่รวมกลุ่มผู้ต้องหาที่มีความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ กรณีของแอมเฟตามีนเหมือนกันและนับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้น สร้างโอกาสการเรียนรู้ตามความคิดของผู้กระทำความผิดจนอาจนำมาซึ่งการสร้างอาชญากรเพิ่มขึ้น จึงควรยับยั้งและทบทวนมาตรการทางกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายอาญามีจะยังคงมีภารกิจเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคม วัตถุประสงค์ในการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด จึงควรได้รับการทบทวนบทกำหนดโทษที่จะมาลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษ กรณีแอมเฟตามีนนั้น ผู้กระทำความผิดในแต่ละกรณีแต่ละรายจะต้องได้รับบทกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่ตนได้ลงมือกระทำลงไปมากกว่าความผิดที่ต้องไปปรับเข้ากับบทกฎหมายปิดปากหรือบทกฎหมายสันนิษฐานความผิดตั้งที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายยาเสพติดให้โทษ

ผลกระทบจากการที่แอมเฟตามีนถูกยกระดับความร้ายแรงให้เทียบเท่าเฮโรอีนเป็นผลให้ความผิดที่ได้กระทำไปต้องได้รับบทกำหนดโทษตามกฎหมายยาเสพติดให้โทษ เนื่องจากแอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ชนิดร้ายแรงตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 บางฐานความผิดถูกกำหนดไว้ด้วยบทกฎหมายสันนิษฐานความผิดในคดีอาญา ซึ่งจากการที่นำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาบังคับใช้ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษกรณีของแอมเฟตามีน (Amphetamine) เช่น ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสาม (2) ที่บัญญัติว่า “การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ใน

ครอบครองซึ่งแอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” ส่งผลในทางกฎหมายต่อการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ใดที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยตามฐานความผิดนี้ ไม่อาจที่จะโต้แย้งหรือนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างให้เป็นอย่างอื่นนอกจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวน รวมถึงการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในชั้นศาลเองก็ไม่สามารถโต้แย้งให้เป็นอย่างอื่นได้ เห็นว่า กฎหมายยาเสพติดที่บัญญัติให้วินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยบทกฎหมายที่วางบทสันนิษฐานเด็ดขาดเอาไว้ในด้านหนึ่งยังคงมีความจำเป็นและเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาในคดียาเสพติดให้โทษ ที่จะต้องนำมาบังคับใช้กับผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ ตัวการที่เป็นเจ้าของเครือข่ายรายใหญ่ ตัวการที่เป็นอาชญากรในลักษณะองค์กรอาชญากรรม เป็นผู้มีเงินทุน มีฐานอำนาจ มีอิทธิพล สั่งการอยู่เบื้องหลังและเป็นการยากในทางปฏิบัติที่โจทก์จะแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับความผิดในคดีเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดของผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญเหล่านั้น ซึ่งกฎหมายสันนิษฐานความผิดนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้จริงกับผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ ในทางตรงกันข้าม บทกฎหมายลักษณะนี้กลับถูกนำไปบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดทุกคนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษกรณีแอมเฟตามีนในบทบาทที่หลุดหล่นไปตามลำดับ รวมถึงบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายในคดียาเสพติด แม้กระทั่งความผิดเล็กน้อยที่เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิด การกระทำ หรือพฤติการณ์แวดล้อมประกอบ ไม่น่าจะนำมาซึ่งบทกำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิตได้ จึงเห็นว่าควรแก้ไขบทกฎหมายในส่วนของการนำข้อสันนิษฐานกฎหมายมาใช้ในคดีอาญาควรตั้งอยู่บนหลักความได้สัดส่วน นั่นคือคัดกรองแยกประเภทผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดตามบทบาทในกระบวนการค้ายาเสพติด บัญญัติความรับผิดชอบและบทลงโทษตามข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิดในคดีเมทแอมเฟตามีนให้ชัดเจน ผู้ใดที่เป็นตัวการผู้ค้ารายสำคัญยังคงใช้ข้อสันนิษฐานกฎหมายในคดีอาญามาบังคับใช้อยู่ หากเป็นแต่เพียงเหยื่อของความยากจน เหยื่อเศรษฐกิจ เหยื่อสังคม ส่งผลให้กระบวนการทางความผิดของผู้กระทำความผิดได้ไตร่ตรอง ทบทวนถึงความสูญเสียเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ จึงเลือกที่จะเสี่ยงลงมือกระทำความผิดมากกว่าเจตนาที่จะกระทำความผิด ทำให้ต้องเข้ามาในอาชญากรรมคดียาเสพติดกลายเป็นผู้เสพ ผู้ล่าเสี่ยง ผู้นำเข้า ควรให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษตามโครงสร้างความผิดที่ปรากฏตามความเป็นจริง และเมื่อกฎหมายบัญญัติชัดเจน การนำกฎหมายไปบังคับใช้ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็จะเกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ตามหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาของไทยที่ใช้หลักการดำเนินโดยรัฐ (public prosecution) และถือ “หลักการค้นหาความจริงตามเนื้อหา” (the principle of material truth)

เจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลจะร่วมมือกันในการค้นหาความจริง การตรวจสอบค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกชั้นตอนจึงต้องให้ความสำคัญกับผู้ต้องหาและจำเลย ด้วยการค้นหาความจริงจากข้อมูลบุคคลสองส่วน คือส่วนแรก ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดของบุคคลนั้น และส่วนที่สอง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา ก็เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพิจารณา วินิจฉัยเบื้องต้นของคดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะยาเสพติด เจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลควรต้องดำเนินคดีให้เป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ควรที่จะต้องมีการแบ่งแยกประเภทผู้กระทำความผิดออกเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน อย่างชัดเจน ซึ่งตามกฎหมายยาเสพติดให้โทษไม่มีการพิจารณาแบ่งแยกประเภทผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบความชั่วถึงข้อเท็จจริง พฤติการณ์ที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำ เจตนาจงใจกระทำผิดเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ หรือมีความจำเป็นอย่างยิ่งจาก สภาพชีวิตที่เป็นอยู่ เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นผู้หญิงตั้งครรภ์ถูกสามีทิ้ง ไม่มีอาชีพ ความเป็นอยู่ ไม่มั่นคงพอที่จะเลี้ยงดูชีวิตที่จะเกิดมาถูกบีบคั้นจากสภาพสังคมที่ด้อยโอกาสไม่มีทางเลือก ความคิดชั่ววูบเพื่อให้มีเงินมาซื้อข้าวกินเพื่อเลี้ยงอีกหนึ่งชีวิตที่กำลังจะล้มตามาตุโลก หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมในประเทศกำลังพัฒนานี้ไม่มีความรู้ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ไม่เข้ากฎหมาย คืออะไร รู้ทำผิดต้องรับโทษแต่ข้อมูลที่ได้อาจจะถูกจงใจให้รับสารภาพไปก่อน จึงควรที่จะต้อง กลับมาพิจารณาถึงแนวทางการบริหารจัดการในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่เสียใหม่ น่าจะตรงตาม เจตนารมณ์แห่งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อปราบปรามและควบคุมผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแนวทางแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาค้นคว้า จึงเสนอให้แก้ไขนิยามคำว่า “ยาเสพติด” ตามกฎหมายยาเสพติดของไทยที่แบ่งเป็นสามกลุ่มคือ ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหย ควรต้องพิจารณาบททวนใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดประเภทหมวดหมู่กลุ่มยาเสพติดใหม่ให้ตรงตาม ความเหมาะสมร้ายแรงของฤทธิ์ยาตามความเป็นจริง ดังกรณีศึกษาของแอมเฟตามีน เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ควรแก้ไขให้แอมเฟตามีนได้รับการถอดถอนออกจากบัญชีท้ายประกาศ สาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และเสนอให้ย้ายแอมเฟตามีนกลับมาเป็นเพียง วัตถุออกฤทธิ์ ตามนิยามยาเสพติดตามกฎหมายไทยที่ได้พิจารณาแก้ไขบททวนใหม่ โดยจะ กำหนดระดับความร้ายแรงอยู่ในประเภทใดเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาของผู้มีอำนาจตรากฎหมาย ต่อไปและโดยที่รูปแบบคดียาเสพติดกลายเป็นกระบวนการค้ายาเสพติด เป็นอาชญากรรม ด้านยาเสพติด การกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดจึงควรที่จะต้องพิจารณา ถึงนโยบายผู้กระทำความผิดหลายประเภทหลายรูปแบบ บทกำหนดโทษจึงควรเป็นไปให้ เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดี ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ความชั่วของผู้กระทำความผิด การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่ถือบัญชีอัตราโทษหรือยึดถือเป็นกฎหมายให้ต้อง

ตีความโดยเคร่งครัด ควรต้องมีการปรับแก้ไขเกณฑ์การกำหนดบทลงโทษตามบัญญัติตราโทษให้ทุกศาลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เปิดเผย และสามารถตรวจสอบได้ถึงความชอบธรรมในการกำหนดบทลงโทษตามความผิดบนหลักความได้สัดส่วน

ด้วยความเคารพ จากการศึกษาไม่ได้สนับสนุนให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น แต่มุ่งจะให้ตระหนักและคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนประกอบไปด้วยกันด้วยบนหลักความได้สัดส่วน เพราะหากยังมีข้อกังขาจากบทกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเช่นเดิมอยู่เรื่อยไป โดยไม่มีความเข้าใจในปัญหาอย่างแท้จริง ไม่เข้าถึงรากแท้ของปัญหา ย่อมจะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดลงไปได้ และถ้าหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ ประเทศไทยอาจจะอยู่ในสถานะชะลอตัว เพราะแทนที่ประเทศจะมุ่งพัฒนาประเทศในทุกด้านเพื่อให้ก้าวหน้ายกระดับประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ กลับต้องมาหยุดอยู่กับการแก้ไขปัญหายาเสพติดซ้ำเติมเช่นนี้ไปเรื่อย การศึกษาจึงคาดหวังให้ผู้มีบทบาทสำคัญที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องให้หันกลับมามองปัญหาให้เข้าถึงและแก้ไขปัญหายาอย่างเข้าใจ และนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยเร็ววัน

บรรณานุกรม

- คณิต ฅ นคร. (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ฅ นคร. (2556). *อดีตประธาน คอป. แนะ อสส. ในคดีการก่อการร้าย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2557). *หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: บริษัท โฟร์พรีนติ้ง จำกัด.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2540). *คดียาเสพติดให้โทษ เฮโรอีน ยาบ้า กัญชา คดีวัตถุออกฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศุภกิจ แยมประชา. (2558). *มองกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผ่านการศึกษาเปรียบเทียบ (The Thai Criminal Justice System: A Comparative Perspective)*. กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.
- สำนักกิจการในพระตำริ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. (2557). *ความผิดคดียาเสพติดและแนวทางในการปรับบทลงโทษ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- พรธิดา เอี่ยมศิลา. (2549). *ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิภา ปิ่นวีระ. (2550). *บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. (2558). หลักความได้สัดส่วน(*principle of proportionality*)ในการตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐ ตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.